

Уставни суд Југославије одбио је да утврди да оспорене одредбе савезног закона, и наведеног друштвеног договора нису сагласне с Уставом СФРЈ.

Уставни суд Југославије сматра да, већ из Одељка III, став 6. Основних начела Устава СФРЈ, произлази да радни људи у удруженом раду одлучују о расподели средстава за потрошњу тако што доходак који остваре расподељују на део који служи проширењу материјалне основе рада и на део за личне и заједничке потребе, у складу са начелом расподеле према раду. Расподела средстава за личну и заједничку потрошњу мора уважавати околност да се, истовремено с издвајањем средстава за личну и заједничку потрошњу, морају издвајати и средства за стално ширење материјалне основе рада. Ако се у расподели о томе не води рачуна, долази до угрожавања друштвене својине и непоштовања обавезе увећавања друштвене својине и ширења материјалне основе рада, а такав однос у расподели изазива потребу друштвеног уплива на расподелу средстава. Једна од мера друштвеног утицаја на расподелу средстава и очување сразмере у расподели, која мора бити таква да омогућава ширење материјалне основе рада, јесте и привремена забрана располагања друштвеним средствима, односно делом тих средстава намењеним потрошњи, утврђена одредбом члана 267, став 1, алинеја 3. Устава СФРЈ. Кад такав однос стварно постоји — питање је које утврђује и оцењује законодавац, предузимајући мере утврђене наведеном одредбом Устава СФРЈ. Уставни суд Југославије не може, оцењујући уставност предузете мере, оцењивати да ли стоје разлози за њено предузимање, већ може да оцењује само да ли је та мера предузета у складу с Уставом СФРЈ. Уставни суд Југославије оцењује да је то, у овом случају, учињено у складу с Уставом СФРЈ.

(Одлука УСЈ, У — 362/87, од 1. јануара 1988)

Припремио *Борђе Бурковић*

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

ЗАШТИТНЕ ШУМЕ

Директор РО ШИК „Јасен“ — Краљево поднео је Уставном суду иницијативу за покретање поступка за оцену законитости Одлуке Скупштине општине Врњачка Бања, број 322/86 од 28. фебруара 1986. године. Наводи да су овом Одлуком шуме у друштвеној својини на Доњибарском шумскопривредном подручју (територија Општине Врњачка Бања и део територије Општине Трстеник) проглашене за заштитне шуме. Мишљења је да је наведена Одлука у супротности са одредбом става 2, члана 90. Закона о шумама, јер доносилац акта није прибавио мишљење организације која газдује тим шумама. Даље наводи да су шуме и шумска земљишта на Доњибарском шумскопривредном подручју, Решењем Извршног већа Народне скупштине НРС („Службени гласник НРС“, бр. 7/62) дате на коришћење Шумском газдинству Краљево, чији је правни следбеник ШИК „Јасен“ — Краљево.

У одговору на иницијативу, Скупштина општине Врњачка Бања поднела је Суду доказе о сагласности Скупштине општине Трстеник са наведеном Одлуком, кас и о томе да је 17. фебруара 1986. године доставила Шумско-индустриском комбинату „Јасен“ — Краљево захтев за давање мишљења о проглашењу шума заштитним шумама и навела да од ове организације није добила никакав одговор, јер пружену могућност ова организација није искористила. Истовремено је достављено и мишљење ООУР Шумарство „Борјак“ — Врњачка Бања (чија су основна средства наведене шуме) да се шуме и шумска земљишта којима газдује ова основна организација могу прогласити заштитним шумама.

Одлуку о проглашењу шума заштитним шумама донела је Скупштина општине Врњачка Бања на заједничкој седници сва три већа 28. фебруара 1986. године. Скупштина општине Трстеник, на заједничкој седници сва три већа, 14. априла 1986. године дала је сагласност на Одлуку о проглашењу шума заштитним. Одлуком су проглашене заштитним шума дела Доњибарског шумскопривредног подручја, које се простиру на територији Општине Врњачка Бања и на делу територије Општине Трстеник (на подручју планина Гоч и Жељина), а којима газдује ООУР Шумарство „Борјак” — Врњачка Бања. Одлуком су одређене мере које се имају предузимати у газдовању том шумом како би се оствариле намене због којих је шума проглашена заштитном, а то су: заштита изворишта за водоснабдевање, врела, бујичних подручја, спречавање наглог отицања вода, заштита од поплава, као и заштита водених акумулација, лековитих вода и климатских лечилишта, фабрика, железничких пруга, мостова, путева и др.

Законом о шумама („Службени гласник СРС”, бр. 12/82, 16/85, 37/86, 17/87, 52/87) прописано је да газдовање шумама обухвата и унапређивање општекорисних функција шума у које спадају заштитне, хидролошке, климатолошке, хигијенско-здравствене, туристичко-рекреативне, привредне, одбрамбене и друге функције шума.

Одредбом члана 89, тач. 1. до 4. Закона о шумама одређено је које шуме могу да буду проглашене заштитним шумама.

Одлуком су на основу чл. 89, тач. 2. и 4. Закона заштитним проглашене шуме које су у овим одредбама наведене.

Формално овлашћење скупштине општине да донесе одлуке о проглашењу садржано је у чл. 90, ставови 1. и 3. Закона.

Овлашћење за одређивање мера које се имају предузимати у газдовању том шумом садржано је у ставу 1. члана 91. Закона о шумама.

Законом је даље прописано да средства за спровођење мера у газдовању обезбеђује организација или подносиоци захтева за проглашење шума заштитном, као и да заштитном шумом и даље газдује организација која је овом шумом газдовала пре проглашења.

Одредбом става 2. члана 90. Закона о шумама предвиђено је да ће пре проглашавања шуме заштитном доносилац акта — скупштина општине — прибавити мишљење од организације која газдује том шумом.

Према члану 30. Закона о шумама који даје садржину појма газдовања шумама, то су сви послови који се у овој области обављају и обухватају гајење, одржавање, сечу и обнову шума, израду основа газдовања, изградњу и одржавање шумских саобраћајница, унапређење општекорисних функција шума и др. Ове послове, односно газдовање шумама, обављају све организације удруженог рада у области шумарства без обзира на њихов статус.

Одредбама члана 3. Закона о шумама прописано је да шумама у друштвеној својини управљају радници у основним и другим организацијама удруженог рада, да су шуме њихов услов рада и да имају статус основних средстава тих организација удруженог рада.

Тако би се организацијом која газдује наведеним шумама могао сматрати и ООУР Шумарство „Борјак”, с обзиром да су основна средства лоцирана у овом ООУР-у и да мере одређене у газдовању овим заштитним шумама представљају његову обавезу.

У конкретном случају, према расположивим подацима, претходно мишљење тражено је и од ООУР „Борјак” — Врњачка Бања и од ШИК „Јасен” — Краљево. ООУР „Борјак” доставио је позитивно мишљење, док ШИК „Јасен” на тражење Скупштине општине Врњачка Бања није одговорио, што би се могло прогумачити као незаинтересованост. Стога би се тешко могло бранити мишљење да се ћутањем може спречити унапређење општекорисних функција шума њиховим проглашењем заштитним шумама и тако занемарити друштвени, законом утврђени интерес да се шумама газдује рационално у складу са њиховом наменом.

На основу изложеног, Суд је оценио да је Скупштина општине могла да донесе спорну одлуку.

(Решење Уставног суда Србије IY-214/88 од 30. VI 1988. године)

РАСПОРЕД РУКОВОДЕЊИХ РАДНИКА

Представком упућеном Уставном суду дата је иницијатива за покретање поступка за оцену уставности и законитости одредбе члана 50, став 5. Одлуке о општинским органима Управе Општине Варварин („Службени лист општине Варварин, бр. 1/86).

Доносилац оспореног акта само је доставио Одлуку, а није се изјашњавао о основаности иницијативе. Разлози нису познати.

Оспореном одредбом члана 50, став 5. Одлуке предвиђено је да ако нема могућности за распоред у смислу ставова 2. и 3. овог члана (тј. за распоред функционера и радника са посебним овлашћењима и одговорностима по истеку мандата или разрешења на задатке и послове који одговарају њиховој стручној спреми, односно радној способности) разрешени функционер и радник задржава право на лични доходак и друга права из радног односа, док се не запосли на другом месту или не стекне пензију, али најдуже годину дана од дана разрешења. Одредбом става 6. овог члана коришћење ових права продужава се лицима који имају најмање 35, односно 30 година пензијског стажа — до престанка радног односа по сили закона.

Одредбе првог дела Закона о основама система државне управе и Закона о Савезном извршном већу и савезним органима управе („Службени лист СФРЈ”, бр. 23/78, 21/82 и 18/85), уређују, између осталог, и обавезу распоређивања руководећих радника и радника са посебним овлашћењима који нису поново именовани или постављени, с тим да таквом раднику само ако не прихвати одговарајуће задатке и послове престаје радни однос (члан 162). Овакав основ за престанак радног односа предвиђа и одредба тачке 3. става 1. члана 183. Републичког закона о државној управи („Службени гласник СР Србије, бр. 9/80, 18/80, 7/82, 46/84, 6/85, 24/85, 44/86, 41/87 и 16/88).

Могућност да радници остану нераспоређени републички закон условљава укидањем задатака и послова, организационим променама и другим случајевима наведеним у члану 188. Закона, односно укидањем органа управе (члан 189). Само у случају укидања органа управе, функционерима и радницима који не буду преузети или распоређени може престаи радни однос, али на начин и под условима из члана 188. овог Закона.

Према томе, наведеним одредбама првог дела савезног закона, ни одредбама републичког закона, није предвиђена могућност да се функционер и радник са посебним овлашћењима и одговорностима који није поново именован или постављен не распореди на друге послове, односно да му због тога, а по протеклу одређеног рока, престану права на лични доходак и друга права из радног односа, што је у суштини последица стављања радника на располагање.

Савезни закон у члану 166. предвиђа и могућност стављања радника на располагање, и само на општи начин утврђује права радника који су стављени на располагање, с тим да ће законом бити уређена и сва друга питања од значаја за њихов радно-правни положај. За раднике у савезним органима управе и савезним организацијама ова питања су уређена одредбама посебног дела закона (чл. 395. и 396). За функционере, њихове заменике и руководеће раднике савезни закон у члану 249. предвиђа да се они после разрешења стављају на располагање, али најдуже годину дана од дана разрешења, а изузетно још шест месеци, ако у том времену стичу право на пензију. Ако у том року не буду преузети, постављени на другу дужност или на други начин не реше своје право из радног односа, на њих се примењују одредбе члана 394, које важе за раднике укинutih савезних органа, односно радни однос им престаје без њиховог пристанка.

Међутим, ове се одредбе односе само на функционере и раднике у савезним органима управе и савезним организацијама, а за функционере и раднике у републикама и аутономним покрајинама ова би се питања могла уредити само републичким и покрајинским законима, у складу с одредбама члана 166. савезног закона. Ово истичемо због тога што оспорена одредба општинске Одлуке очигледно има свој узор у члану 249.

савезног закона, мада републички закон о државној управи није прихватио институт стављања на располагање, па ни у случају разрешења руководиоца радника, односно радника са посебним овлашћењима и одговорностима.

Задржавање права на лични доходак и других права из радног односа за одређено време по престанку мандата (годину дана а изузетно још шест месеци) уређује посебан републички Закон о раду и правима делегата у Скупштини СР Србије и републичких функционера којима је престала функција („Службени гласник СР Србије”, бр. 19/86 — пречишћен текст). Овај Закон у члану 14. овлашћује скупштине општина да могу својом одлуком утврдити права предвиђена овим законом, али само за изабране функционере скупштине општине и за одговарајуће функционере друштвено-политичких организација у општини по престанку мандата, ако су на тим функцијама примали лични доходак, а не и за именоване, односно постављене руководиоце радника са посебним овлашћењима и одговорностима.

Са становишта овог Закона, Скупштина општине је прекорачила своје законско овлашћење оспореним одредбама ст. 5. члана 50. Одлуке, уређујући на исти начин положај и права руководиоца радника, односно радника са посебним овлашћењима и одговорностима у општинским органима управе, који нису поново изабрани или постављени.

Такође се мимо законског основа и овлашћења уводи у ставу 6. изузетак за одређену категорију ових радника са пензијским стажом од 35, односно 30 година.

Због наведених разлога, Уставни суд је укинуо спорне одредбе наведене Одлуке.

(Одлука Уставног суда Србије IY-46/88 од 30. VI 1988. године)

ЗДРАВСТВЕНИ РАДНИЦИ

Представкама је иницирано покретање поступка пред Уставним судом Србије оцене законитости одредаба самоуправних општинских аката Завода за превенцију ... у Матарушкој Бањи.

По мишљењу подносиоца представке, незаконите су одредбе Правилника о систематизацији послова и радних задатака у којима су као услов за обављање послова масера предвиђени основна школа и болнички курс, а не средња стручна спрема како то закон прописује. Поред тога, сматрају да су незаконите одредбе члана 53. Самоуправног споразума о основама и мерилима за стицање и распоређивање дохотка, чистог дохотка и расподелу средстава за личне дохотке и заједничку потрошњу јер је за послове масера предвиђен исти број бодова као и за радника са средњом стручном спремом и ако је они немају. Такође сматрају да су одредбе у тачкама 6. у Радним јединицама „Центар” и Центар „Агнес” у члану 20. Правилника о систематизацији послова и радних задатака несагласне са Полазним основама за утврђивање сложености рада, одговорности у раду и услова рада за типичне послове и задатке у делатностима здравства и социјалне заштите које је донео Савезни одбор синдиката у делатностима здравствене и социјалне заштите и Скупштине Савеза заједница здравствених организација Југославије; јер, по њиховом мишљењу, послови и задаци главне медицинске сестре спадају у XI степен сложености, а не у X како је то у наведеним одредбама Правилника предвиђено.

У члану 20. Правилника о систематизацији послова и радних задатака систематизовани су послови и радни задаци здравствених радника, здравствених сарадника и пратеће струке са општим и посебним условима. У овом члану Правилника тачкама 13. у Радној јединици „Центар I” и 15. у Радној јединици Центар „Агнес” систематизовани су послови масера. Према тачки 13, став 2, алинеја 1. у Радној јединици „Центар I” и

тачки 15, став 2, алинеја 1. у Радној јединици Центар „Агнес“ услови за обављање послова масера су осмогодишња школа и болнички курс.

По оцени Суда, овакво прописивање услова у тачки 13, став 2, алинеја 1, односно тачки 15, став 2, алинеја 1. је несагласно са Законом о здравственој заштити, *јер здравствену делатност може да обавља само радник који има завршену одговарајућу медицинску школу*. Наиме, Законом о здравственој заштити („Службени гласник СРС”, бр. 30/79, 59/82, 18/83, 22/84, 50/84, 51/85, 49/86 и 28/87) у члану 123. предвиђено је да послове здравствене делатности, у зависности од њихове сложености, могу обављати здравствени радници и здравствени сарадници с одговарајућом школском спремом и положеним стручним испитом, а одређене послове и задатке и с одговарајућом специјализацијом. Здравствени радник је лице које има завршен медицински, стоматолошки или фармацеутски факултет, односно другу медицинску школу и које испуњава и друге услове утврђене овим Законом. У члану 126. овог Закона прописано је да здравствени радници и здравствени сарадници врше послове здравствене делатности према стручној спреми коју имају у складу са савременим сазнањем медицинских и других наука, кодексом етике здравствених радника и моралом социјалистичког самоуправног друштва. Основна школа и болнички курс, сигурно, нису медицинска школа.

Разматрајући одредбе члана 53. Самоуправног споразума о основама и мерилима за стицање и распоређивање дохотка, чистог дохотка и расподелу средстава за личне дохотке и заједничку потрошњу, Уставни суд Србије је утврдио да нема основа да се дата иницијатива прихвати, оцењујући да је поступљено у складу с одредбама чл. 126—129. Закона о удруженом раду.

У члану 53. наведеног Самоуправног споразума предвиђени су коефицијенти изражени у стопама за типичне послове и задатке према сложености, одговорности, условима рада и укупно. Које ће основе и мерила предвидети и како ће их вредновати одлучују радници самоуправним општим актом.

Уставни суд Србије се није упуштао у оцену сагласности одредаба члана 20, тачке 6. Правилника о систематизацији послова и радних задатака радних јединица „Центар 1” и Центар „Агнес” са Полазним основама за разврставање сложености рада, одговорности у раду и услова рада за типичне послове и задатке из делатности здравства и социјалне заштите, јер о томе према члану 401. Устава СР Србије није надлежан да одлучује.

(Одлука Уставног суда Србије IY бр. 175/88 од 15. X 1987. године)

РАДНИ СТАЖ РАДНИКА КОЈИ САМОСТАЛНО ОБАВЉАЈУ ДЕЛАТНОСТ ЛИЧНИМ РАДОМ СРЕДСТВИМА У СВОЈИНИ ГРАБАНА, КАО МЕРИЛО ЗА РАСПОДЕЛУ СТАНОВА

Подноском је дата иницијатива за покретање поступка за оцену законитости одредаба тачке 2. става 1. члана 12, става 5. члана 20. и тачке 1. става 1. члана 21, а Суд је по сопственој иницијативи проширио оцену законитости на одредбу члана 26 Правилника о радним односима једног ОУР-а.

Доносилац оспореног самоуправног општег акта није одговорио на наводе у иницијативи, јер очигледно није заинтересован за исход спора.

Одредбом члана 26. Правилника прописано је да се не вреднује радни стаж радника остварен код приватног послодавца у иностранству и радни стаж остварен на властитим средствима у току кога нису остваривана и издајана средства за финансирање стамбене изградње.

Уставом је утврђено да радни људи који самостално врше делатност личним радом средствима у својини грабана имају на основу свога рада у начелу исти друштвено-економски положај и иста права и оба-

везе као и радници у организацијама удруженог рада (Основна начела III и члана 23. Устава СРС). Такав положај имају и радници запослени код радних људи који самостално обављају делатност средствима у својини грађана. Законом о финансирању стамбене изградње (пречишћен текст — „Службени гласник СРС”, бр. 4/86) у члану 12. прописано је да се ради задовољавања стамбених потреба обезбеђују средства за стамбену изградњу у висини, на начин и под условима утврђеним колективним уговором који се закључује по прописима о радним односима. Ова средства се издвајају на износ исплаћених личних доходака радника по стопи која не може бити нижа од 4^о/_о. Ова средства имају друштвени карактер и радници их могу у смислу члана 16. Закона, самоуправним споразумом удруживати у Заједницу становања ради решавања стамбених потреба радника, других радних људи и грађана, па је Суд укинуо део одредбе члана 26. Правилника који се односи на искључивање вредновања радног стажа оствареног на властитим средствима за производњу.

Радници нису обавезни да вреднују радни стаж остварен код приватног послодавца у иностранству, па у том делу ова одредба није несагласна са Уставом и Законом.

Одредбом тачке 2. става 1. члана 12. прописано је да право на решавање стамбених потреба имају радници којима је радни однос престао услед пензионисања под условом да су пет година пре пензионисања поднели захтев и испунили услове за решавање стамбеног питања, да су по том основу обухваћени средњорочним планом решавања стамбених потреба а да у току радног односа нису на одговарајући начин решили своје стамбено питање. Овакво регулисање решавања стамбених питања пензионисаних радника није у супротности са Законом о стамбеним односима, нити доводи раднике у неравноправан положај. Поред тога, пензионери могу остваривати право на стан и из Фонда Заједнице првијског и инвалидског осигурања.

Оспореном одредбом става 5. члана 20. прописано је да се при вредновању различитих стамбених прилика узима у обзир време које је радник провео у одређеном стамбеном статусу у току радног односа у основним организацијама и радним заједницама у саставу радне организације за последњих 12 година пре подношења захтева за додељивање стана.

Спорном одредбом се обухвата стамбена ситуација радника за период од 12 година рада у РО, али се искључује вредновање по овом критеријуму и оних радника који су краће време провели на раду у РО у статусу подстанара. Према члану 12. Правилника, радник подстанар добија 10 бодова за сваку годину становања у таквим приликама.

Оспореним одредбама радници су у границама овлашћења из члана 35. Закона о стамбеним односима изразили своју стамбену политику имајући у виду своје материјалне могућности и потребе радника.

Закон о финансирању стамбене изградње не уређује начин обезбеђивања средстава за стамбену изградњу за оне који та средства издвајају, већ на јединствен начин нормира проблем финансирања стамбене изградње. Околности да вршиоци самосталне делатности средствима у својини грађана нису Законом обавезни да дају свој допринос стамбеној изградњи не може утицати на оцену законитости одредбе Правилника о расподели станова која искључује вредновање њиховог радног стажа у својству индивидуалних произвођача као критеријума за успостављање реда првенства у решавању стамбеног питања. Није јасно зашто законодавац није и ову категорију радника обавезао да даје допринос у финансирању стамбене изградње, већ само за раднике запослене код индивидуалних произвођача, али у оцени законитости оспорених одредаба и не може да се побе од чињенице да ли некога закон обавезује или не обавезује да допринеси финансирању стамбене изградње. У оцени вредновања критеријума „радни стаж” Суд и није полазио од околности ко је и колико уложио својих средстава за финансирање стамбене изградње, јер такво регулисање може довести до стварања групно-својинских односа на друштвеним средствима. Имајући у виду уставни положај радних људи који самостално врше делатност личним радом средствима у својини грађана као и околности да Закон иако их не обавезује да дају допринос

финансирању стамбене изградње не искључује ове раднике из права на решавање стамбеног питања.

Закон о стамбеним односима у члану 35. даје оквире у којима радници могу самостално утврдити мерила и критеријуме за утврђивање редоследа у решавању стамбеног питања. Радни стаж је, према одредби тога Закона, један од основних критеријума. Сагласно овој одредби, радници су обавезни да пропишу овај критеријум, али нису овлашћени да искључе вредновање овог критеријума ако је радни стаж стечен самосталним радом средствима у својини грађана. Отуда има основа и за оцену законитости спорних одредаба, али је требало да се образложењем позове на Закон о стамбеним односима.

(Одлука Уставног суда Србије IV-бр. 436/86 од 19. IX 1987. године)

Припремио Томислав Вељковић

ОДЛУКЕ ВИШЕГ ПРИВРЕДНОГ СУДА СРБИЈЕ

У ФИРМУ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УДРУЖЕНОГ РАДА МОГУ СЕ УНОСИТИ ЛАТИНСКЕ РЕЧИ УКОЛИКО СЕ ИЗ ОСТАЛОГ ДЕЛА ФИРМЕ МОЖЕ УТВРДИТИ ЧИМЕ СЕ ОРГАНИЗАЦИЈА БАВИ

Првостепени суд је одбио да упише у судски регистар фирму уговорне организације удруженог рада јер су у фирму унете речи „URBI ET ORBI“ (граду и свету). Суд је нашао да су унете речи изрази непознати у језицима народа и народности Југославије, а то је у супротности с одредбама чл. 392, ст. 6. ЗУР-а.

Благовременом жалбом организација побија првостепено решење и истиче да ознака „Urbi et Orbi“ не значи скраћену фирму већ посебан додатак, а да се из остатка фирме јасно види чиме се организација бави. Жалилац истиче да је латинске речи додао због успеха организације на тржишту, како у земљи тако и у иностранству, па је предложио да се решење укине, односно преиначи и дозволи упис фирме како је предложено.

Другостепени суд је уважио жалбу, решење укинуо, а предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак.

Из образложења:

„Према становишту Вишег привредног суда Србије, у конкретном случају не ради се о изразима унетим у фирму који су непознати на језицима народа и народности Југославије на којима фирма гласи већ о додатку на латинском језику који не мења суштину делатности уговорне организације која произлази из фирме, јер предложена фирма гласи: Уговорна организација удруженог рада за ликовне и примењене уметности и графичку делатност 'URBI ET ORBI', из које јасно произлази садржина делатности организације удруженог рада, па унети додатак на латинском не мења садржину фирме нити уноси нејасноћу у фирму која јасно одражава делатност уговорне организације.”

Према томе, у фирму организације удруженог рада могу да се уносе и латински изрази, под условом да се из осталог дела фирме јасно види делатност организације удруженог рада и да то не представља тешкоћу за идентификацију организације удруженог рада и њено разликовање од других организација удруженог рада.

(Решење Вишег привредног суда Србије, Пж. 3047/88. од 30. VI 1988)